

Nader onderzoek steenmarter en kleine marterachtigen

Mr. de la Courtstraat 15 en Postels Huufke 2 te Vessem

**Nader onderzoek steenmarter en kleine marterachtigen
Mr. de la Courtstraat 15 en Postels Huufke 2 te Vessem**

In opdracht van:

Gemeente Eersel
Dijk 15
5521 AW Eersel

Contactpersoon:

Mevr. C. van der Krieken- Kok
Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ordening

Uitgevoerd door:

Lomans Ecoworks
Boerenkamplaan 75
5712 AB Someren

Veldwerk

M. Lomans en Q. Sanders

Rapportage:

M. Lomans

Datum: 12-12-2019

Inhoud

1. INLEIDING	3
2. BESCHRIJVING PLANGEBIED	4
2.1 Ligging en beschrijving plangebied.....	4
2.2 Beoogde ontwikkeling	5
2.3 Voorgenomen activiteiten en doel nader onderzoek	6
3. TOETSINGSKADER.....	7
4. LEEFWIJZE STEENMARTER EN KLEINE MARTERACHTIGEN BEKNOPT	8
5. METHODE NADER ONDERZOEK STEENMARTER EN KLEINE MARTERACHTIGEN	9
6. ONDERZOEKSRESULTATEN	12
7. CONCLUSIE	15
8. TOETSING AAN DE WET NATUURBESCHERMING.....	15
9. GERAADPLEEGDE BRONNEN	16

1. Aanleiding

In opdracht van de gemeente Eersel is door Lomans Ecoworks een nader onderzoek uitgevoerd naar de steenmarter en kleine marterachtigen (bunzing, wezel en hermelijn).

Aanleiding tot dit nader onderzoek betreft de voorgenomen herontwikkeling van de locatie Postels Huufke en Mr. de la Courtstraat 17 te Vessem en de uitgevoerde quickscan Flora en fauna door Lomans Ecoworks op 2 augustus 2019 met rapportnummer 1919.

Uit dit verkennende natuurwaardenonderzoek en een habitatsonderzoek ter plaatse is gebleken dat het plangebied functies heeft voor de steenmarter en dat de aanwezigheid van kleine marters als wezel, bunzing en hermelijn aannemelijk is. De steenmarter en kleine marterachtigen zijn in Noord-Brabant beschermd op basis van de Wet natuurbescherming art. 3.10. Dit betekent dat zonder vrijstelling, of d.m.v. een goedgekeurde gedragscode of ontheffing deze soorten niet mogen worden verwond of gedood, en dat vaste rust- en verblijfplaatsen niet mogen worden beschadigd of vernield.

2. BESCHRIJVING PLANGEBIED

2.1 Ligging en beschrijving plangebied

Het plangebied Mr. De la Courtstraat 15 en Postels Huufke 2 ligt tegen de zuidostrand van kern Vessem, gemeente Eersel. Ten noordoosten grenst het plangebied aan de weg Maaskant, aan de oostzijde bevinden zich agrarische percelen. Aan de zuidzijde ligt de Mr. De la Courtstraat met laanbomenstructuur, en ten westen en noordwesten wordt de begrenzing gevormd door de weg Postels Huufke en tegenoverliggende groene woonwijk met dezelfde naam.

Op de locatie Mr. de la Courtstraat 15 is een glastuinbouwbedrijf t.b.v. de bloementeelst gevestigd. Daarnaast is er een bedrijfswoning, een bijgebouw en een bedrijfsgebouw aanwezig. Er is opgaand groen in de vorm van groepje hoge Amerikaanse en zomereiken in de zuidwesthoek en een solitaire boom nabij het woonhuis. Rondom het kassencomplex is geen opgaand groen aanwezig.

Op de locatie Postels Huufke 2-4 is een rundveehouderij gevestigd. De bebouwing bestaat uit een bedrijfswoning en een drietal stallen, een kleine noodwoning en een kippenschuurtje. De gebouwen zijn allen in zeer vervallen staat, echter de bedrijfswoning en de bedrijfsgebouwen vertegenwoordigen hoge cultuurhistorische waarden. De locatie oogt erg groen en rommelig.

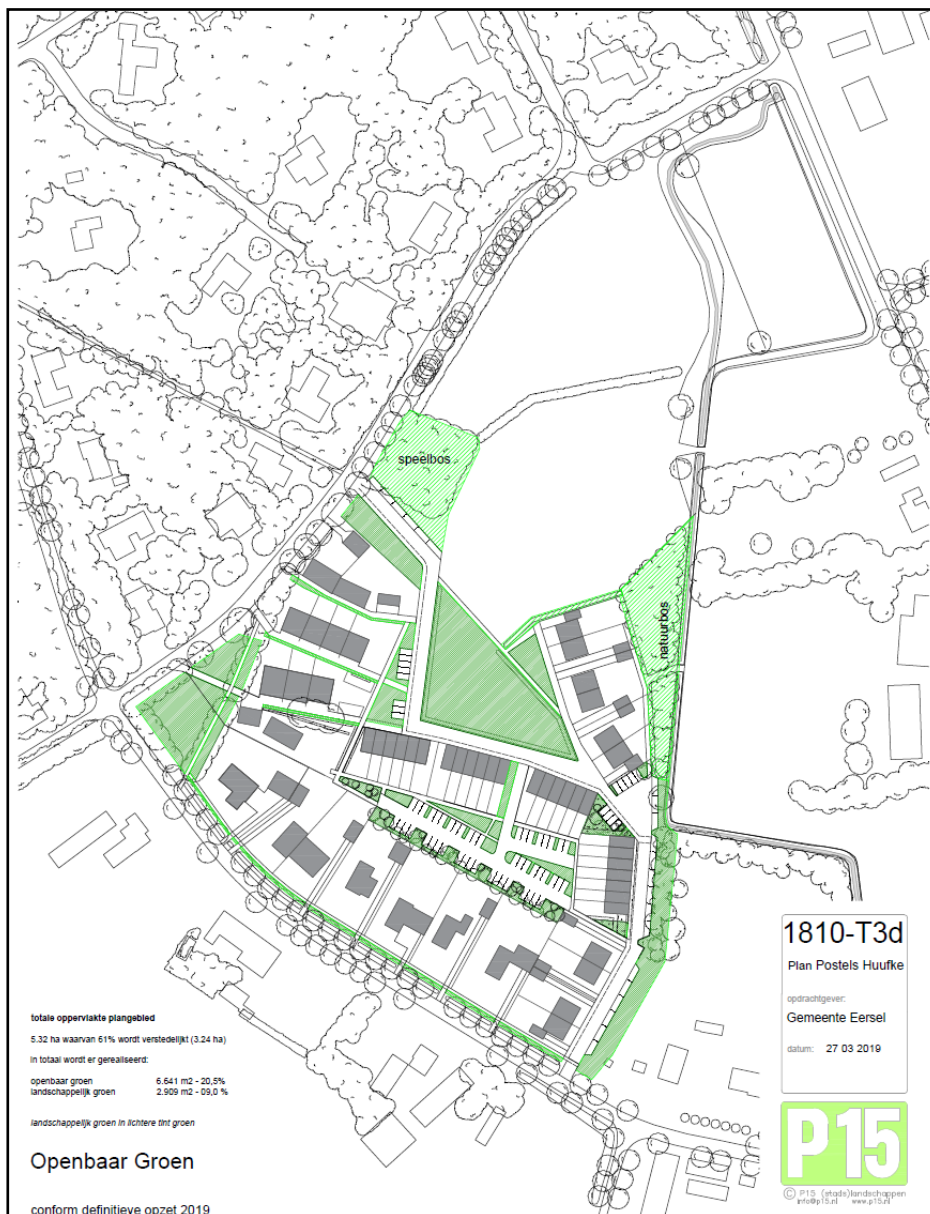
Verspreid over het erf staan boomgroepjes en solitaire bomen en struiken met soorten als Amerikaanse eik, zomereik, walnoot, hazelaar en een aantal zeer oude vlierbessen en perenbomen. Op diverse plekken liggen hopen puin, takkenstapels, gestapeld hout en stenen, en er staan oude landbouwmachines. Ten oosten en noorden van de bedrijfsgebouwen liggen door rundvee begraasde weilanden en een klein bosje met volwassen hoge zomereik- en Amerikaanse eiken. Het graslandperceel in de noordoosthoek is van het type productiegrasland.

Figuur 1. Globale begrenzing plangebied Mr. de la Courtstraat 15 en Postels Huufke 2 (geel), en ligging in de omgeving. Bron: Google Earth.

2.2 Beoogde ontwikkeling

De beoogde ontwikkeling betreft de herontwikkeling van het plangebied van agrarische bestemming naar een woningbouwlocatie. Daarbij wordt het kassencomplex aan de Mr. de la Courtstraat wordt gesaneerd, de huidige bedrijfswoning en het bijgebouw blijft gehandhaafd. De historische boerderij en stallen aan het Postels Huufke zullen als voorbeeld worden gebruikt in het nieuwe plan om woningen in dezelfde stijl te realiseren. Het nieuwe plan wordt ruim voorzien van openbaar groen. Het noordelijke deel wordt landschappelijk ingepast en aangevuld met streekeigen groen. Daarbij worden lijnvormige groene landschapsstructuren toegevoegd, er komt een speelbos en een natuurbos. De zijtak van de waterloop Hazeloop wordt meanderend doorgetrokken in het plangebied.

Figuur 2.
Inrichtingsschets
nieuwe situatie
plangebied. Deze
kan nog worden
gewijzigd.
Bron: Gemeente
Eersel.

2.3 Voorgenomen activiteiten en doel nader onderzoek

De opdrachtgever is voornemens het gebied te herontwikkelen naar een woningbouwlocatie. Om dit te kunnen realiseren zijn o.a. de volgende werkzaamheden noodzakelijk:

- sloopwerkzaamheden kassencomplex en bebouwing
- aanleggen ondergrondse infrastructuur
- bouwrijp maken plangebied
- bouwwerkzaamheden t.b.v. woningbouw
- aanleggen bovengrondse infrastructuur

De beoogde herontwikkeling heeft mogelijk negatieve effecten op de steenmarter en kleine marterachtigen. De voorgenomen sloop- en graafwerkzaamheden heeft mogelijk tot gevolg dat vaste rust- en verblijfplaatsen van steenmarter of kleine marterachtigen worden vernietigd en daarbij dieren worden verwond of gedood. Het is volgens de wetgeving niet toegestaan om vaste verblijfplaatsen aan te tasten en dieren mogen niet verstoord of gewond raken tijdens de werkzaamheden. Dit kan overtreding van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming betekenen.

Een overtreding van verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming is te voorkomen door voorafgaand en tijdens de werkzaamheden voorzorgsmaatregelen te treffen. Het gaat dan om het behoud van de voortplanting- en/of vaste rust- of verblijfplaats van de soort.

Dit kan o.a. zijn: werken buiten de kwetsbare periode, aanpassen van de werkwijze, werkzaamheden gefaseerd in tijd en ruimte uitvoeren, verbeteren van habitat in bestaand leefgebied of realiseren van nieuwe rust- en verblijfplaatsen.

Als door het tijdig nemen van (effectief bewezen) maatregelen een vaste rust- en verblijfplaats in stand blijft, en daardoor geen verbodsverboden uit de Wnb worden overtreden, is een ontheffingsaanvraag niet noodzakelijk. Wel is het dan van belang om een en ander onderbouwd vast te leggen in een mitigatieplan/ projectplan, voor het geval er een handhavingsverzoek of toezicht aan de orde is. Kan ondanks het nemen van maatregelen niet worden voorkomen dat verbodsbepalingen worden overtreden, dan is een ontheffingsaanvraag noodzakelijk.

3. TOETSINGSKADER

In de Wet natuurbescherming is de soortenbescherming in Nederland geregeld. Hierbij onderscheiden we drie verschillende beschermingsregimes waaraan verschillende verbodsbepalingen zijn gekoppeld. Hieronder een overzicht.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wnb	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wnb	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wnb
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun Natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Steenmarter

De steenmarter wordt landelijk beschermd onder het beschermingsregime van 'andere soorten', art. 3.10 Wnb. Het is verboden steenmarters te doden, te verwonden en hun vaste rust- of voortplantingsplaatsen opzettelijk te beschadigen of vernielen.

Kleine marterachtigen (bunzing, wezel en hermelijn)

De kleine marters bunzing, wezel en hermelijn zijn in de provincies Noord- Holland, Drenthe en Noord- Brabant beschermd onder het beschermingsregime van 'andere soorten,' art 3.10 Wnb. Het is verboden om deze dieren te doden, te verwonden en hun vaste rust- of voortplantingsplaatsen opzettelijk te beschadigen of vernielen.

4. LEEFWIJZE STEENMARTER EN KLEINE MARTERACHTIGEN BEKNOPT

De steenmarter

De steenmarter heeft het formaat van een huiskat maar dan met veel kortere poten. Deze soort is te vinden in de omgeving van dorpen, boerderijen en zelfs in grote steden. De voorkeur gaat uit naar gebieden met kleinschalige landbouw, oude schuren, en geriefhoutbosjes. Daarbij is de aanwezigheid van groenstroken, heggen, bosjes, greppels en bermen van belang omdat hij zich hierlangs verplaatst en foerageert. Het leefgebied kan een grootte van 80 tot 700 ha. omvatten. Binnen het leefgebied heeft de steenmarter tientallen verblijfplaatsen die wisselend worden gebruikt. Van deze tientallen verblijfplaatsen zijn er enkele van groter belang als nestplek en/of voedselopslag. De steenmarter heeft verblijfplaatsen in boomholtes, takkenhopen, dichte struwelen, zolders, kruipruimtes, spouwmuren en ruimtes onder dakbedekking. De steenmarter eet zowel plantaardig als dierlijk voedsel. Op zijn menu staan o.a. muizen, ratten, egels, jonge konijnen, vogels, eieren, kevers, rupsen, kikkers en regenwormen, bessen en fruit. Vaak wordt de prooi meegenomen naar een rustig plekje om daar verorberd te worden.

Kleine marterachtigen

Anders dan bij grote marters, is er nog veel onbekend over bunzing, hermelijn en wezel. Er zijn sterke aanwijzingen dat deze soorten in aantallen achteruitgaan. De oorzaak is complex, maar heeft in ieder geval te maken met de verandering van het agrarisch cultuurlandschap. Door de afname van kleinschaligheid en diversiteit en de toename van verkeersintensiteit komen populaties onder druk te staan. Als de soorten niet actiever worden beschermd bestaat de kans dat ze uitsterven. Dat zou nadelig zijn voor de biodiversiteit.

Alle drie de soorten hebben een territoriumgrootte die afgestemd is op het voedselaanbod. Het leefgebied vervult de volgende ecologische functies:

1. foerageergebied met voldoende dekking,
2. verbindingen met andere leefgebieden en
3. rust- en voortplantingsplaatsen. En voor de hermelijn en in mindere mate ook voor de bunzing is van belang:
4. water.

De hermelijn en de wezel zijn ook overdag actief, de bunzing voornamelijk s 'nachts. Ze zijn dan meestal op zoek naar voedsel. Het voedsel van de hermelijn bestaat uit konijnen, woelmuizen, maar ook ware muizen, ratten, vogels, inclusief hun jongen en eieren worden gegeten. De wezel is een specialist die voornamelijk op woelmuizen jaagt, maar op zijn menu staan ook ware muizen, spitsmuizen en ongewervelden. De bunzing jaagt voornamelijk op kleine zoogdieren zoals woelmuizen, ware muizen, en ratten maar ook amfibieën worden geregeld gegeten evenals bessen en fruit. Slapen doen ze in een verborgen hoekje, meestal in een hol. Ze graven nooit zelf een hol, maar maken gebruik van bestaande gaten en holten, zoals mollen nesten, rattenholten, drainagepijpen, houtstapels, takkenhopen, opgestapeld puin, holle bomen, schuurtjes, stapels hooi- en stobalen en alle andere mogelijke schuilplaatsen die een erf of een opslagplaats kan hebben. Elk dier beschikt over meerdere van zulke onderkomens.

5. METHODE NADER ONDERZOEK STEENMARTER EN KLEINE MARTERS

Methode

Het veldonderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen 'Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortenbescherming, provincie Noord- Brabant 2017,' en de Stichting Kleine marters.

Veldonderzoek steenmarter

Om verblijfsfuncties voor steenmarter vast te stellen zijn wildcamera's (cameravallen) opgesteld op de stalzolder waar uitwerpselen zijn aangetroffen, op kansrijke plekken op het erf en aan de randen van het plangebied nabij groenstructuren.

Veldonderzoek kleine marterachtigen

Om de drie kleine marterachtigen vast te stellen zijn verschillende methoden gebruikt. Omdat mogelijke meerdere soorten aanwezig zijn, is een combinatie van methoden toegepast. In het plangebied zijn op de meest kansrijke plekken marterboxen, sporenbuizen en jigglers geplaatst omdat aanwezigheid van alle drie kleine marterachtigen aannemelijk is.

- Met een cameraval/wildcamera worden korte filmpjes opgenomen.
- Een marterbox is een houten kast met daarin een wildcamera, een sporenplankje en lokstof. Een sporenplankje bestaat uit een houten plankje met daarop een sponsdoekje met paraffineolie, visolie en grafietpoeder, en papier waarop prenten achtergelaten worden.
- Een sporenbuis is een pvc buis met daarin een sporenplankje.
- Ook is gebruik gemaakt van de zgn. Jiggelmethode ontwikkeld door Stichting Kleine marters. Deze methode is bij uitstek om de bunzing te inventariseren. Het betreft een stuk gebogen ijzerdraad met een luseinde met daaraan een thee- ei met daarin sardines als lokstof.

	Bunzing	Hermelijn	Wezel
Cameraval	+	-	-
Marterbox	-	?	+
Sporenbuis	-	+	+
Nestkast	?	+	+

Figuur 3. Geschiktheid van inventarisatiemethoden voor de verschillende soorten kleine marterachtigen.

Bron: Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortenbescherming, provincie Noord- Brabant 2017.

Onderzoeksmaterialen

Het te onderzoeken terrein is ruim 5 ha. groot. Op basis van de 'Handreiking kleine marterachtigen' zijn de maximale aantallen materialen volgens onderstaande tabel ingezet.

	terreingrootte																																				
	0 ha	1 ha	2 ha	3 ha	4 ha	5 ha	6 ha	7 ha	8 ha	etc																											
minimaal aantal cameravallen	1				2				3																												
minimaal aantal marterboxen	1		2		3		4		5																												
minimaal aantal sporenbuizen	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37
minimaal aantal nestkasten	1		2		3		4		5																												

Figuur 4. Minimale inzet per inventarisatiemethode gerelateerd aan de grootte van het terrein.

Bron: Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortenbescherming, provincie Noord-Brabant 2017.

Voor steenmarterinventarisatie zijn 2 cameravallen geplaatst op de half ingestorte zolder van de koeienstal en 1 bij een sporenbuis in het meest noordelijke dakloze stalletje. 3 marterboxen met camera en 24 sporenbuizen voor inventarisatie van wezel en hermelijn. En voor de bunzing zijn op twee plekken jigglers geplaatst (een ijzerdraad met thee- ei met sardines met een camera op enkele meters afstand).

Figuur 5. Overzicht inventarisatiematerialen boven: marterbox, onder: sporenbuis en jiggler

Overzicht locaties geplaatste onderzoeksmaterialen

Figuur 6. Overzicht van de geplaatste onderzoeksmaterialen en locaties in het plangebied.

Onderzoekperiode

Op basis van de 'Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortenbescherming, provincie Noord-Brabant 2017' kunnen de onderzoeksmaterialen in de meest actieve periode (tussen maart en augustus) min. 6 weken in het plangebied te worden geplaatst. Wanneer het onderzoek wordt uitgevoerd in de periode september tot en met februari, worden de eenheden dubbel zo lang geplaatst (dus minimaal 12 weken), omdat de trefkans dan veel kleiner is.

Het onderzoek is gedurende 12 weken uitgevoerd in de periode 10 september- 6 december 2019.

Om de 3 weken zijn de camera's gecontroleerd, sd kaartjes en batterijen verwisseld, sporenplankjes vernieuwd, de sporen en de camerabeelden geanalyseerd.

Weersomstandigheden

Weersomstandigheden kunnen van invloed zijn op de onderzoekskwaliteit en de onderzoeksresultaten. Gedurende de looptijd van het onderzoek is het hoofdzakelijk droog weer geweest, afgewisseld met enkel dagen met veel regen en wind.

6. ONDERZOEKSRESULTATEN

Sporenbuizen

De sporenbuizen zijn op lijnvormige structuren in ruige, droge greppels in raaien van 3 stuks geplaatst. Op het erf van Postels Huufke zijn sporenbuizen onder stapels takken en boomstammen, onder dichte struwelen, onder steenhopen, puinhopen, onder gestapeld hout en in het noordelijke dakloze kippenschuurtje geplaatst.

In de onderzoeksperiode zijn op de sporenplankjes geen sporen van wezel of hermelijn aangetroffen. Wel werden bij iedere onderzoeksrunde grote aantallen prenten aangetroffen van diverse muizensoorten en ratten.

Marterboxen

Tijdens het onderzoek zijn in de marterboxen met daarin de sporenplankjes en camera zijn geen sporen en beelden van kleine marterachtigen aangetroffen. Elke onderzoeksrunde zijn door de camera's honderden beelden vastgelegd van bosmuizen, spitsmuizen, woelmuizen en ratten die gelokt werden door de visolie op het sporenplankje. Eénmaal kwam een egel naar binnen gekeken maar kon niet verder naar binnen.

Jiggler

De twee 'jigglers' (thee-ei met sardines in het zicht van een wildcamera) hebben een aantal beelden vastgelegd waarop de steenmarter is te zien. Tijdens de onderzoeksperiode zijn twee verschillende steenmarter op diverse locaties in het plangebied vastgelegd op de camera.

De steenmarter is duidelijk aanwezig, ook in de directe omgeving. Volgens een mededeling van een buurtbewoner heeft de steenmarter ten oosten van het plangebied aan de Maaskant, de bekabeling in een auto aangevreten.

Overige zoogdieren

Ook zijn door de jigglers en marterboxen een aantal andere zoogdieren vastgelegd op camera zoals: eekhoorn, konijn, vos, egel, bruine rat, woelmuis, bosmuis en spitsmuis.

Vogels

Het plangebied is erg vogelrijk, de volgende vogelsoorten zijn o.a. waargenomen op de camera's: Boomklever, boomkruiper, koolmees, pimpelmees, roodborst, winterkoninkje, heggemus, zwarte kraai, spreeuw, kauw, zanglijster, grote bonte specht, goudvink en gaai.

Ook werd in september een gespieste mestkever aangetroffen aan de prikkeldraad van een weiland. De enige vogels die hun prooi spiezen zijn de klapekster en grauwe klauwier.

Steenmarter op zolder half ingestorte koeienstal en steenmarter bij jiggler noordelijke stalletje.

Steenmarter nabij jiggler zuidoosthoek en vos nabij jiggler zuidoosthoek.

Eekhoorn nabij jiggler zuidoosthoek en egel nabij jiggler noordelijke stalletje.

Boven: sporenbuis op locatie en resultaat muizensporen.
Onder: diverse muizensoorten in de marterbox.

7. Conclusie

Kleine marterachtigen

Tijdens het nader veldonderzoek zijn geen kleine marters, of sporen van kleine marters aangetroffen, daaruit kan geconcludeerd worden dat bunzing, hermelijn en wezel niet in het plangebied voorkomen.

Steenmarter

Tijdens de gehele onderzoeksperiode zijn op diverse locatie twee verschillende steenmarter regelmatig vastgelegd op camera.

Het plangebied ligt binnen het leefgebied van de steenmarter. Het leefgebied van de steenmarter kan variëren van 80 tot 700 ha groot. Binnen het leefgebied heeft de steenmarter tientallen verblijfplaatsen die wisselend worden gebruikt. In het plangebied maakt de steenmarter gebruik van de greppels en ruigten om te foerageren en zich te verplaatsen, de hooizolder en overige bebouwing wordt benut om te foerageren.

8. Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Kleine marterachtigen

De aanwezigheid van kleine marterachtigen, bunzing, wezel en hermelijn kunnen op basis van het nader veldonderzoek worden uitgesloten. Negatieve effecten van de beoogde ontwikkeling op kleine marterachtigen zijn niet aan de orde.

Steenmarter

Het plangebied wordt benut door de steenmarter om te foerageren.

Er zijn geen aanwijzingen dat binnen het plangebied beschermde vaste rust- of verblijfplaatsen zoals voortplantingsplaatsen (nestplaatsen) en/of plekken aanwezig zijn waar prooien opgeslagen of verorberd worden.

Dit betekent dat met de beoogde herontwikkeling (sloop en nieuwbouw) geen overtreding van verbodsbepalingen uit de Wnb zullen plaatsvinden.

Op basis van het nader onderzoek kan gesteld worden dat het plangebied afdoende is onderzocht op aanwezigheid van de steenmarter en kleine marterachtigen.

Uit het onderzoek is gebleken dat geen kleine marterachtigen aanwezig zijn, en dat geen vaste rust- en verblijfplaatsen (voedselopslag/voortplantingsplaatsen) van de steenmarter aanwezig zijn het plangebied. Hiermee is het nader onderzoek afgesloten. Verdere procedures in het kader van de Wet natuurbescherming zijn niet aan de orde.

9. Geraadpleegde bronnen

Literatuur

- Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortenbescherming. 11 oktober 2017. Zoogdiervereniging en provincie Noord- Brabant.
- Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Ministerie van Economische Zaken, versie december 2016.
- Wet natuurbescherming, 16 december 2015, gepubliceerd Staatscourant 19 januari 2016.
- Quicksan Flora en fauna Mr. de la Courtstraat 15 en Postels Huufke2 te Vessem, Lomans Ecoworks rapportnr. 1916, datum: 20-08-2019.

Internet

- www.stichtingstruikrovers.nl
- www.zoogdiervereniging.nl